
ZESZYTY NAUKOWE WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ W BYDGOSZCZY
Studia Prasyrodnicze 1986 z.6

ALEKSANDER KORNAK
WSP w Bydgoszczy

KIERUNKI NAUKI I DYDAKTYKI KATEDRY OCHRONY ŚRODOWISKA I WYCHOWANIA
FIZYCZNEGO

Wieloletnie dyskusje polityczne, naukowe i pedagogiczne spowodowały wydanie przez Ministra Oświaty i Wychowania decyzji wprowadzającej w 1986 r. w szkołach ponadpodstawowych mających ku temu warunki lokalowe i kadrowe, przedmiot Ochrona i Kształtowanie Środowiska. Przedmiotowi temu nadano duże znaczenie społeczno-wychowawcze i merytoryczne. Chodziło bowiem o ukształtowanie w społeczeństwie polskim świadomości o biologiczno-społecznym charakterze działalności człowieka w środowisku jako systemie elementów przyrodniczych, ekonomicznych i społecznych. Chodziło również o to, aby młody człowiek poznawał zależności elementów i powiązań zewnętrznych w różnych typach środowisk. Ważne jest także uświadomienie tego, że zabezpieczenie elementarnych potrzeb każdego z członków społeczeństwa w postaci wyżywienia, zaopatrzenia w wodę, poziomu życia, warunków pracy, rozrywek i wypoczynku realizuje się w środowisku. W powiązaniu z podstawowymi celami kształcenia konieczne jest uświadomienie sobie konieczności poznania pochodnych celów pod postaciami:

- stanu i dynamiki charakteryzujących środowisko życia człowieka,
- głównych zakłóceń cykli biogeochemicznych,
- zasobów ziemi odnawialnych, częściowo odnawialnych i nieodnawialnych,
- zjawisk demograficznych miejscowości, regionów, kraju i świata,
- zasobów żywności, zasobów naturalnych i surowców,
- przemian w środowisku powodowanych intensywnym rozwojem przemysłu,

- rolnictwa, budownictwa, usług materialnych oraz wyjaśniania przyczyn i skutków naruszenia stanu równowagi ekologicznej,
- urbanizacji regionów oraz gospodarki leśnej i wodnej,
 - zasobów naturalnych zaspokajających potrzeby turystyczne, wypoczynkowe i lecznictwa uzdrowiskowego ludności,
 - problemów zagospodarowania przestrzennego kraju,
 - prawnych, ekonomicznych, technicznych, propagandowo-oświatowych środków ochrony środowiska oraz obowiązków w tym zakresie obywateli, przedsiębiorstw, gospodarstw rolnych, stowarzyszeń i władz.

Zmierzają się do kształtowania takich społecznych postaw, które będą stymulowały traktowanie środowiska jako wspólnego dobra, współodpowiedzialność za jego stan i czynny udział w działaniu na rzecz jego ochrony.

Realizowanie takiego programu nauczania wymaga przygotowania odpowiednio wykształconych pedagogów. Tego rodzaju zadanie zostało podjęte w Katedrze Ochrony Środowiska i Wychowania Fizycznego Wydziału Matematyki i Techniki, na podstawie decyzji Rektora Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Wykładowcami przedmiotów są pracownicy naukowcy specjalności: ekonomii i prawa, geografii i gospodarki przestrzennej, biologii, chemii, medycyny, ergonomii i pedagogiki. Przygotowują oni również odpowiednie podręczniki. Jest to pierwsza tego rodzaju próba w Polsce realizowana w uczelniach pedagogicznych. Dotyczy ona kształcenia pedagogów w systemie studiów stacjonarnych i podyplomowych. W niniejszym artykule mamy zamiar przedstawić poczynania Katedry w tej dziedzinie i wielu innych.

Umiejscowienie tego kształcenia na bazie studiów Wydziału Matematyki i Techniki ma tę zaletę, że studenci studiów stacjonarnych zdobywają w jego ramach podstawowe wiadomości z zakresu pedagogiki, techniki i innych nauk ścisłych, natomiast specjalizacja Ochrony i Kształtowania Środowiska uwzględnia następujące przedmioty i dyscypliny:

- społeczno-ekonomiczne aspekty kształtowania i ochrony środowiska, w tym zagadnienia prawne i demograficzne, systemy kształtowania i ochrony środowiska, ochrona i kształtowanie środowiska w planowaniu i gospodarce, ochrona walorów turystycznych i wypoczynkowych,

- wybrane zagadnienia ekologii,
- chemia środowiska naturalnego,
- nauka fizyki w ochronie środowiska,
- nowoczesne problemy techniki i ergonomiczny system przemysłowy,
- wpływ środowiska na organizm człowieka,
- dydaktyka w szkole z zakresu ochrony i kształtowania środowiska,
- seminarium magisterskie.

W ramach tego specjalistycznego studium wzbogaca się wykłady zajęciami laboratoryjnymi i terenowymi oraz konwersatoriami.

Studia podyplomowe funkcjonujące już od 1985 r. obejmują tylko czynnych zawodowo nauczycieli. Program jest analogiczny do wyżej podanego obowiązującego na studiach stacjonarnych.

Informacje uzyskiwane w Kuratoriach Oświaty i Wychowania wskazywały ciągle na duże braki w kwalifikowanej kadrze nauczycieli wychowania fizycznego. Niedobór ten jest bardzo dotkliwy i osiąga na obszarze województw Pomorza i Kujaw około ośmiuset osób. Chcąc zapobiegać brakom i stopniowo przyczyniać się do poprawy sytuacji kadrowej podjęto się w roku akademickim 1983/1984 zadania uruchomienia trzyletnich studiów wychowania fizycznego o specjalności nauczycielskiej, w formie drugiego fakultetu dla dobrowolnie zgłaszających się studentów ze wszystkich kierunków studiów uczelni. Program kształcenia obejmuje 600 godzin specjalistycznych zajęć w formie wykładów, ćwiczeń i laboratoriów oraz dwa obozy sportowe, letni i zimowy. Kształci się w tym systemie 100 studentów. Jeżeli zaistnieją kadrowe i bazowe warunki, nie będzie przeszkód dla uruchomienia kierunku wychowania fizycznego dla nauczycieli, w cyklu 5-letniego kształcenia. Będzie więc można kadrowo wzbogacać szkoły, a przez to doskonalić wychowanie dzieci i młodzieży, wpływać na stan kultury fizycznej, upowszechniać ideę sportu masowego. Będzie można stopniowo, w pełni zapewniać właściwą organizację pracy szkół w wychowaniu fizycznym i sporcie.

Pozornie mogłoby się wydawać, że zagadnienia kultury fizycznej i ochrony środowiska są od siebie bardzo odległe. Uważniejsze przyjrzenie się programom nauczania pozwala stwierdzić, że występuje tu bardzo wiele stycznych w zakresie:

- ochrony zdrowia i rozwoju fizycznego oraz duchowego człowieka,
- warunków środowiskowych naturalnych i tworzonych przez społeczeń-

- stwa,
- zagospodarowania przestrzennego i ruchliwości przestrzennej ludności,
 - turystyki, rekreacji i krajoznawstwa młodzieży,
 - elementów fizyki, chemii, biologii, ergonomii, pedagogiki itp.
- Połączenie tych dwu zagadnień naukowych, wzbogacone dodatkowo jeszcze studiami z zakresu turystyki i krajoznawstwa, tworzy bardzo udany związek i wzbogaca prace naukowe nauczycieli akademickich Katedry.

Łącznie z szeroko pojętymi określeniami środowisko-przyroda występują również te elementy, które dotyczą wolnego czasu człowieka i jego wykorzystania dla odnowy sił fizycznych i psychicznych. W dokumencie o nazwie Główne Kierunki i Zadania w Pracy Wychowawczej Szkół wydanym przez Ministerstwo Oświaty i Wychowania w 1983 r. określone zostały kierunki szkolnej turystyki i krajoznawstwa oraz zasady ich rozwoju. Raporty omawiające zadania szkół z tego okresu opracowane przez środowisko naukowe, w tym także przez Uniwersytet Warszawski, donoszą o bardzo dużych brakach organizacyjnych, kadrowych, nadzoru pedagogicznego, materiałów metodycznych, wyposażenia szkół i funduszy. W wielu szkołach tego rodzaju działalności dydaktycznej w ogóle nie prowadzi się.

Zespół nauczycieli akademickich Katedry postanowił wzbogacić program kształcenia studentów o zagadnienie przygotowania kadr nauczycielskich do turystyczno-krajoznawczego wychowania dzieci i młodzieży. Turystyka szkolna, zgodnie z zasadami pedagogiki, służy ogólnemu procesowi wychowania, wzbogaca treści życia, sprzyja doskonaleniu pracy w ZHP, SKKT, LOP, PTTK oraz organizacji wycieczek, wędrówek, rajdów, obozów. Uznano, że w zakresie turystyki i krajoznawstwa, podobnie jak ochrony i kształtowania środowiska oraz kultury fizycznej istnieje konieczność rozwinięcia form edukacji społeczeństwa, począwszy od wychowania w szkole.

Wprowadzono na Wydziale Matematyki i Techniki zajęcia fakultatywne z zakresu turystyki i krajoznawstwa oraz zajęcia terenowe dla tych studentów studiów stacjonarnych, którzy będą zdawali egzamin kwalifikacyjny przewodnika wycieczek turystycznych w kraju.

We współpracy z Wydziałem Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Urzędu Wojewódzkiego oraz Zarządem Polskiego Towarzystwa Turystyczno Krajoznawczego w Bydgoszczy przygotowano program studiów podyplomowych z zakresu turystyki i krajoznawstwa dla nauczycieli czynnych zawodowo. Studium funkcjonuje od 1986 r. Program jest tak realizowany, że słuchacze studium po jego ukończeniu zdają egzamin kwalifikacyjny pilotażu i krajoznawstwa lub turystyki kwalifikowanej.

Przewiduje się w przyszłości stworzenie w toku studiów, warunków dla wszystkich chętnych studentów uczelni do zdobycia odpowiednich kwalifikacji turystycznych i krajoznawczych, na kursie organizowanym ze środków centralnego urzędu administracji turystycznej.

Program kształcenia pedagogów realizowany w Katedrze Ochrony Środowiska i Wychowania Fizycznego służy rozwijaniu osobowości dzieci i młodzieży oraz przygotowuje do życia w środowisku, do pracy i wypoczynku, uwzględnia czynniki rozwoju fizycznego i duchowego, upowszechnia normy i zasady szlachetnego postępowania i wartości ogólnoludzkie.

SCIENCE AND DIDACTISC DIRECTION AT THE DEPARTMENT OF ENVIRONMENT
PROTECTION AND PHYSICAL EDUCATION

Summary

The Department of Environment Protection and Physical Education at the Pedagogical College in Bydgoszcz, founded in 1984, fulfills three - course - preparations for prospective teachers work at school with the reference to:

- Environment Protection and Creation, the subject in higher schools than those of a primary level.
- carrying on physical education at schools.
- carrying on the tourist and sightseeing activities at schools.

The programme of educators' instructing, that has been carried on at the Department, serves to develop children's personalities: prepares them to life in the environment, to work and recreation. It takes into consideration the factors of children's physical and mental development. It spreads norms and principles of noble-minded behaviour, universal values and the programme maintains a set of educational processes at schools.